

Mostellaria

(Komödie von Plautus, bearbeitet von Simone Karlhuber)

Die Personen:

Tranio servus, Sklave des Philolaches
 Grumio servus, Sklave auf einem Gut des Theopropides
 Philólaches adulescens, Sohn des Theopropides
 Philematium meretrix, Geliebte des Philolaches, eine Freigelassene, Hetäre
 Scapha ancilla, Sklavin der Philematium
 Callidámates adulescens, Freund des Philolaches
 Sphaerio servus, Sklave des Philolaches
 Delphium meretrix, Hetäre, Geliebte des Callidamates
 Theoprópides senex, Vater des Philolaches
 Misargýrides danista, ein Wucherer
 Simo senex, ein alter Nachbar des Theopropides
 Phaniscus et Pinacium servi, Sklaven des Callidamates
 Servi alii, andere Sklaven

*Straße in Athen. Links das Haus des Theoprópides, rechts das Haus des Simo.
 Im Vordergrund ein Opferaltar, der zum Haus des Theoprópides gehört.*

1. Szene: Tranio, Grumio

*Tranio und Grumio sind Sklaven des Theopropides.
 Tranio lehnt lässig am Türpfosten, Grumio ist dabei, ihm Vorhaltungen zu machen.*

Grumio:

Quid facis, Tranio?! Dum dominus noster in itinere longo est, tu, serve pessime, domum non bene servas! Immo¹ domum atque etiam filium domini perdis².

Tranio:

Quid hoc ad te, rustice³ stupide⁴? Mihi placet bibere⁵ et puellas amare. Tu autem nobis vitam urbanam⁶ invides⁷! Noli me molestare⁸, revertere ad agros domini nostri!

Grumio:

Iam videbis: cum dominus reverterit, summis poenis te puniet.

Tranio:

Apage⁹ quam celerrime, iam satis te vidi!
Geht ins Haus.

¹ immo = ja vielmehr, ganz im Gegenteil

² perdo 3, perdidit, perditum = zugrunde richten

³ rusticus, -i, m. = Bauerntölpel

⁴ stupidus 3 = blöd

⁵ bibo 3, bibi = trinken

⁶ urbanus 3 = städtisch

⁷ invideo 2, -vidi, -visum = neiden, nicht gönnen

⁸ molesto 1 = belästigen

⁹ apage! = Hau ab!

Grumio:

O di immortales, facite, ut dominus senex noster quam primum redeat, priusquam omnia perierunt¹! Sed ecce filius domini, olim adulescens optimus, nunc plane² corruptus³.

Kopfschüttelnd ab.

¹ pereo, -is, -ire, -ii, -itum = zugrunde gehen

² plane (Adv.) = völlig

³ corrumpo 3, corrupe, corruptum = verderben

2. Szene: Philolaches

Philólaches, Sohn des Theopropides.

Philólaches:

Diu et multa de vita humana cogitavi. Nunc autem scio. Homo est ut domus: nam architectus domum diligenter aedificat; tum domino eam tradit. Si ille non de ea curat¹, mox squalida² erit, tegulae³ cadent, tota destruetur⁴. Sic me parentes diligenter educaverunt⁵, legere et scribere didici, litteris Graecis et iuris prudentiae⁶ studui. Deinde solus relictus omnis virtutis oblitus sum⁷. Nunc nihil facio quam cum amicis vinum bibere et amori me dedere⁸.

3. Szene: Philolaches, Philematium, Scapha

Philolaches (*abseits*), Philematium, Scapha

Philematium:

O quanto gaudio me aqua frigida lavi⁹!

Philolaches:

O Venus pulcherrima! (*zum Publikum*) Huius feminae causa domus destructa est.

Philematium:

Specta, Scapha, num haec vestis me deceat¹⁰.

Scapha:

Cur veste te ornas, cum iam natura ornata sis? Non vestem amatores¹¹ amant, sed id quod in veste est.

Philolaches:

Quam intelligens est illa Scapha! Amatores bene comprehendit!

Philematium:

Dic veritatem, Scapha!

¹ curo 1 de = sich kümmern um

² squalidus 3 = schmutzig, wüst

³ tegula, -ae, f. = Ziegel

⁴ destruo 3, destruxi, destructum = zerstören

⁵ educo 1 = erziehen

⁶ iuris prudentia = Rechtswissenschaft, Jus

⁷ obliviscor 3, oblitus sum (mit Gen. oder Akk.) = vergessen

⁸ se dedere (von dedo 3, dedidi, deditum) = sich hingeben

⁹ lavo 1, lavi, lautum = waschen

¹⁰ deceo 2, decui (+ Akk.) = zieren, gut stehen

¹¹ amator, -is, m. = Liebhaber, Liebender

Scapha:

Pulchritudo tua tanta est quantus amor, quem Philolaches tibi offert¹.

Philolaches:

(*zornig/verunsichert*)

Sed quid de amore, quem Philematium mihi offert? Cur de hoc non loqueris, Scapha?

Scapha:

Non intellego, quomodo puella docta tam stupida esse possit.

Philematium:

Quid dicis?! Stupida?

Scapha:

Scilicet² stupida, quod semper Philolachetem spectas, semper facis, quod ille vult, de ceteris viris non curas. Philolaches hic, Philolaches illic, semper Philolaches! Matronae³, non meretricium⁴ est unum servire⁵ amantem.

Philolaches:

Pro Iuppiter, illum anum⁶ senilem⁷ interficiam.

Philematium:

Noli mala mihi suadere⁸, Scapha!

Scapha:

Plane stupida et stulta⁹ es, quod putas eum semper tibi amicum fore. Moneo ego te: te ille deseret¹⁰ aetatis et satietatis¹¹ causa – tum sola eris.

Philematium:

Non spero.

Scapha:

Saepius accidunt, quae non speramus. Me conspice: ego quoque olim amata sum et unum virum solum amavi. Qui me reliquit et deseruit, ubi hoc caput colorem¹² mutavit.

Philolaches:

Vix me retineo¹³.

¹ offero, offers, offerre, obtuli, oblatum = (an)bieten, entgegenbringen

² scilicet = natürlich, eh klar

³ matrona, -ae, f. = Ehefrau; matronae (Gen.) est = es gehört sich für eine Ehefrau

⁴ meretrix, meretricis, f. = Dirne, Hure

⁵ servio 4 = gehorchen, sich hingeben, dienen; *bei Plautus auch mit Akk.*

⁶ anus, -us, f. = die Alte (alte Frau)

⁷ senilis, -e = senil

⁸ suadeo 2, suasi, suasum = raten

⁹ stultus 3 = töricht, einfältig, dumm

¹⁰ desero 3, deserui, desertum = verlassen, im Stich lassen, sitzen lassen

¹¹ satietas, -atis, f. = Überdruß

¹² color, -oris, m. = Farbe

¹³ retineo 2, -tinui, -tentum = zurückhalten

Philematium:

Ille me pecunia sua liberavit, gratiam ei debeo.

Philolaches:

Quam venusta¹ est illa, quam modesta²! Nulla pecunia mihi manet, sed bene feci, quod illam liberavi!

Scapha:

Inscīta³ quidem es.

Philematium:

Quapropter?

Scapha:

Libera es iam. Tu iam habes, quod quaerebas. Sed si illi soli servis, postea maxime dolebis.

Philolaches:

Utinam statim morbo⁴ auferatur ista scelesta⁵!

Scapha:

Amator tuus dies noctesque cum amicis suis bibit, nunc iam nullam pecuniam habet.

Philematium:

(zum Schlag ausholend)

Desine tandem male de Philoláchete meo loqui!

Philolaches:

Video eam toto corde⁶ me amare. Quam bene feci!

Scapha:

(achselzuckend)

Bene, consentio⁷.

Philematium:

Da mihi celeriter speculum⁸ et ornamenta⁹ mea, ut ornata¹⁰ sim, cum adveniet Philolaches voluptas¹¹ mea.

(legt etwas Schmuck an)

¹ venustus 3 = reizend, fein, liebenswürdig

² modestus 3 = bescheiden

³ inscītus 3 = ungeschickt, unverständlich

⁴ morbus, -i, m. = Krankheit

⁵ scelestus 3 = verbrecherisch, verrucht, Verbrecher(in)

⁶ cor, cordis, n. = Herz

⁷ consentio 4, -sensi, -sensum = einverstanden sein, zustimmen

⁸ speculum, -i, n. = Spiegel

⁹ ornamentum, -i, n. = Schmuck

¹⁰ orno 1 = schmücken

¹¹ voluptas, -atis, f. = Lust, Wonne

Scapha:

Speculum non tibi necesse est, quod iuventute¹ tua pulchra es!

Philolaches:

Hoc lepide² dixisti, Scapha!

Scapha:

Si colore et odore³ uteris, amans putabit te vitia tua dissimulare⁴.

Philolaches:

Tamen sapientissima est illa Scapha!

Philematium:

Sed specta, num satis pulchra sim!

Philolaches:

(tritt hervor)

Salvete! Quid hic agitis?

Philematium:

Me orno, ut tibi placeam.

Philolaches:

Ornata es satis. (zu Scapha:) Abi tu intro⁵ atque ornamenta haec aufer!

Sed, mea Philematium, bibere tecum cupio. [Scapha ab.]

Philematium:

Ego quoque, mea voluptas. Nam quod tibi placet, mihi quoque placet. Veni, amor!

Philolaches:

Venio. Sed nonne est hic meus sodalis⁶, qui huc⁷ advenit cum amica sua?

Is est: Callidámates cum amica venit. Salvete!

¹ iuventus, -tutis, f. = Jugend

² lepidus 3 = nett; geistreich, treffend

³ odor, -oris, m. = Geruch, Duft

⁴ dissimulo 1 = verbergen, verheimlichen

⁵ intro (Adv.) = drinnen, hinein

⁶ sodalis, -is, m. = Kamerad, Gefährte, Freund, (Tisch)Genosse

⁷ huc (Adv.) = hierher

4. Szene: Philolaches, Philematium, Callidamates, Delphium

Callidamates (*betrunken*):

Veni, Delphium, ibimus ad Philoláchetem, ut cum amico vero bibamus! Num iam ebrius¹ tibi videor?

Delphium:

Semper ebrius es.

Callidamates:

Visne me ante omnes te complecti²?

Delphium:

Si tibi cordi est³, licet.

Callidamates:

Lepida es. Duc me, quaeso⁴.

Delphium:

Cave, ne cadas!

Callidamates:

Quo vadimus?

Delphium:

Nonne scis?

Callidamates:

Iam scio: domum imus ad cenam.
(*geht in die andere Richtung*)

Delphium:

Nonne illuc⁵ ire volebas?

Callidamates:

Ah, iam recte dixisti, illuc eamus.
(*an der Tür*) Adestne aliquis?

Philolaches:

Adest. (*kommt ihm entgegen*)

Callidamates:

Philolaches, salve, amicissime mihi omnium hominum!

¹ ebrius 3 = betrunken?

² complector 3, complexus sum = umarmen

³ cordi esse = am Herzen liegen, daran liegen

⁴ quaeso = (ich) bitte

⁵ illuc (Adv.) = dorthin

Philolaches:

Salvus¹ sis, Callidamates, accuba²!

Philematium:

Tu quoque accuba, Delphium mea.

Callidamates:

Dormiam ego iam.

Philolaches:

Neque mirum neque novum.

Delphium:

Quid ego de hoc faciam postea?

Philematium:

Sine³ eum!

(zu einem Sklaven) Age⁴ tu interim, da Delphio et nobis vinum!

5. Szene: Tranio, danach Philolaches

Tranio:

Iuppiter supremus⁵ me et Philolachetem perire cupit. In portu modo⁶ dominum nostrum consexi, qui rediit. Tranio moriturus est!

Läuft zum Haus.

Philolaches (kommt ihm entgegen):

Ecce Tranio, qui apportat⁷ prandium⁸!

Tranio:

Philolaches!

Philolaches:

Quid est?

Tranio:

Et ego et tu ...

Philolaches:

Quid et ego et tu?

¹ salvus 3 = heil, gesund, wohlbehalten; salvus (-a) sis: *Gruß* („mögest du wohlauf sein“)

² accubo 1 = sich hinlegen; accuba: leg dich zu mir/uns (auf die Liege = „nimm Platz“)

³ sino 3, sivi, situm = lassen

⁴ age: *verstärkt den Imperativ* („mach schon“)

⁵ supremus 3 = höchster

⁶ modo = gerade, eben (zeitlich)

⁷ apporto 1 = bringen

⁸ prandium, -i, n. = Mittagessen

Tranio:

Periimus.

Philolaches:

Quid ita?

Tranio:

Pater adest.

Philolaches:

Quid audio?

Tranio:

Absumpti sumus¹! Pater tuus venit.

Philolaches:

Ubi est, obsecro²?

Tranio:

Adest. [*Nun eben da.*]

Philolaches:

Quis id dicit? Quis eum vidit?

Tranio:

Ego vidi.

Philolaches:

Vae³ mihi! Quid ego ago?

Tranio:

Iam video: Nihil agis!

Philolaches:

Tu eum vidisti?

Tranio:

Ego, ut dixi.

Philolaches:

Certe?

Tranio:

Certe!

¹ absumpti sumus = wir sind verloren, geliefert

² obsecro 1 = beschwören; obsecro = ich beschwöre (dich) = (sag) um Himmels willen

³ vae = weh

Philolaches:

Mortuus sum, si vera dicis.

Tranio:

Cur non vera dicam?

6. Szene: Philolaches, Tranio, Delphium, Callidamates

Tranio und Philolaches nähern sich der offen stehenden Haustür, neben der Callidamates schläft.

Philolaches:

Quid ego nunc faciam?

Tranio:

Impera, ut haec omnia auferant. Quis hic dormit?
Die beiden jungen Frauen kommen heraus.

Philolaches:

Callidamates.

Tranio:

Excita¹ eum, Delphium.

Delphium:

Callidamates, Callidamates, vigila²!

Callidamates:

Vigilo, da mihi, ut bibam.
(Hatte Becher beim Schlafen in der Hand, hält ihn hin)

Delphium:

Vigila! Pater Philoláchetis advenit.

Callidamates:

Valeat pater!

Philolaches:

Valet ille quidem, atque ego perii. Surge³!

Callidamates:

Pater tuus venit? Iube eum iterum abire.

Philolaches:

Quid ego agam? Pater hic me inveniet ebrium, domum plenam convivarum¹ et mulierum. Quid faciam miser?

¹ excito 1 = aufwecken

² vigilo 1 = (auf)wachen, wach sein

³ surgo 3, surrexi, surrectum = aufstehen

Tranio:

Ecce autem iterum hic dormit. Surge!

Philolaches:

Denique vigilas? Pater meus iam aderit.

Callidamates:

Pater? Apportate mihi soleas², iam patrem occidam.
(*bricht in sich zusammen*)

Philolaches:

Perdis rem.

Delphium:

Tace!

Tranio:

Portate hunc intra domum.

Philolaches:

Perii.

Tranio:

Habe bonum animum! Ego metum tuum medicabo³.

Philolaches:

Nullus sum.

Tranio:

Taceas. Ego meditor⁴: Estne satis, si faciam, ne pater intret, sed longe a domo fugiat?
(*Philolaches nickt heftig*)
Vos abite in domum et omnia auferte celerrime!

Philolaches:

Ubi ego ero?

Tranio:

Ubi maxime esse vis: cum hac, cum istac eris.

Delphium:

Quid si abeamus nos puellae?

¹ conviva, -ae, m. = Gast

² solea, -ae, f. = Sandale

³ medico 1 = heilen

⁴ meditor 1 = nachdenken

Tranio:

Minime! Intra bibite sine scrupulis¹. Omnes intrate, (zu *Philolaches*:) tu autem iube domum bene claudi. Cavete, ne loquamini: silentium maximum!!!

Philolaches:

Bene.

Tranio:

Ne respondeatis, si senex appulsabit² portam.

Philolaches:

Numquid aliud?

Tranio:

Clavem³ iube mihi efferri⁴: domum etiam extra claudam.

Philolaches:

In tuam custodélam⁵ me trado, Tranio.

7. Szene: Tranio, danach Sphaerio

Tranio (allein):

Nunc prudenter et tranquille⁶ agendum est, ut omnia bene eveniant⁷.
(zum *aufretenden Sklaven Sphaerio*): Sed quid tu egrederis⁸, Sphaerio? Omnia bene paravistisne?

Sphaerio:

Dominus maxime te rogat, ne patrem intrare sinas.

Tranio:

Dic ei me patri persuasurum esse, ne domum spectet quidem, sed statim fugiat. Nunc da mihi clavem et abi, ut portam et intra et extra claudamus. (*Sphaerio ab, Tranio sperrt zu.*) (*sich die Hände reibend:*) Nunc autem pater adveniat! Fabulam ei agam⁹.
Discedam¹⁰ a porta, ut hinc¹¹ eum exspectem.

¹ scrupulus, -i, m. = [urspr.: spitzes Steinchen] Skrupel, Bedenken, Besorgnis

² (ap)pulso 1 + Akk. = klopfen an

³ clavis, -is, f. = Schlüssel

⁴ efferro, -fers, -ferre, extuli, elatum = herausbringen

⁵ custodela, -ae, f. = Schutz

⁶ tranquillus 3 = ruhig

⁷ evenio 4, - eveni, eventum = sich ereignen, ausgehen

⁸ egredior M, egressus sum = herauskommen

⁹ fabulam agere = Theater (eine Komödie) (vor)spielen

¹⁰ discedo 3, -cessi, -cessum = weggehen, sich entfernen

¹¹ hinc = von hier (aus)

8. Szene: Theopropides, von 2 Sklaven begleitet, Tranio; Stimme

Theopropides:

Habeo, Neptune, gratiam magnam tibi, quod me semivivum¹ domum misisti. Numquam iterum mari me confidam - neque necesse est: iam habeo, quod volui. (*Geldbeutel*)

Tranio:

Neptune, cur hanc bonam occasionem amisisti?

Theopropides:

Ex Aegypto post tres annos revenio. Certe omnes mei de reditu gaudebunt.

Seine Sklaven klopfen an die Tür.

Tranio: (*beiseite*)

Magis de morte tua gauderemus.

Theopropides:

Sed quid hoc? Porta clausa est? (*Sklaven klopfen auf sein Zeichen nochmals.*) Adestne aliquis? Pulsabo ipse. (*klopft*) Aperite² mihi!

Tranio (*tritt herbei*):

Quis homo est, qui portam nostram accedit?

Theopropides:

Meus servus hic quidem est Tranio.

Tranio:

O Theopropides, domine, salve, te advenisse gaudeo. Valesne?

Theopropides:

Ut vides.

Tranio:

Factum optime.

Theopropides:

Quid vos? Cur nemo respondet et domum aperit? Iam summis viribus pulsavi.

Tranio:

Heu! An tu tetigisti hanc domum?!

Theopropides:

Cur non tangerem? Etiam pulsavi.

¹ semivivus 3 = halblebendig

² aperio 4, aperui, apertum = öffnen

Tranio:

Tetigisti??

Theopropides:

Tetigi, dico, et pulsavi.

Tranio:

Vae!

Theopropides:

Quid est?

Tranio:

Male factum, pro Iuppiter!

Theopropides:

Quare?

Tranio:

Non potest dici, quam malum facinus fecisti.

Theopropides:

Quid iam?

Tranio:

Fuge, obsecro, atque discede a domo. Fuge huc, ad me, celerrime! Tetigistine portam?

Theopropides:

Quomodo pulsavissem, nisi tetigissem?

Tranio:

Dei immortales te et omnes tuos occident!

Theopropides:

Quam ob rem?

Tranio:

Iube illos quoque discedere.

Theopropides:

Discedite!

Tranio:

Domum ne tangatis! Tangite vos quoque terram, ut salvi sitis!
(*Er berührt den Boden, Sklaven und Theopropides tun es ihm nach*)

Theopropides:

Loquere, cur nihil explicas?

Tranio:

Circumspice¹, num quis nos audiat!

Theopropides:

Securum² est.

Tranio:

Circumspice iterum.

Theopropides:

Nemo adest. Loquere!

Tranio:

Capitale scelus³ factum est.

Theopropides:

Quid est? Non intellego.

Tranio:

Scelus, inquam⁴, factum est iam diu, antiquum et vetus⁵.

Theopropides:

Antiquum? Quod scelus? Aut quis id fecit? Dic!

Tranio:

Hospes⁶ necavit hospitem. Iste, credo, qui hanc domum tibi vendidit⁷.

Theopropides:

Necavit?

Tranio:

Necavit. Aurum sumpsit et cadaver⁸ ibi in domo sepelivit⁹.

Theopropides:

Quomodo hoc cognovistis?

Tranio:

Ego dicam. Audi. (*bewusst umständlich*) Quadam nocte filius tuus, postquam apud amicum cenavit¹⁰, rediit domum; deinde dormimus. Tum subito clamat maxime.

¹ circumspicio M, -spexi, -spectum = herumschauen

² securus 3 = sicher

³ capitale scelus = Kapitalverbrechen (auf das die Todesstrafe steht; von caput = Kopf)

⁴ inquam = sage ich

⁵ vetus, veteris = alt

⁶ hospes, hospitis, m. = Gastfreund (Gast oder Wirt); Fremder

⁷ vendo 3, vendidi, venditum = verkaufen

⁸ cadaver, -is, n. = Kadaver, Leiche

⁹ sepelio 4, sepelivi, sepultum = begraben

¹⁰ cenare 1 = zu Abend essen

Theopropides:

Quis homo? An filius meus?

Tranio:

St, tace, audi modo¹. In somno² mortuus quidam eum adiit et dixit: “Haec est domus mea. Hades³ enim non me accepit, quod necatus sum. Hic, ubi necatus et sepultus sum, manere debeo. Haec domus scelestas est, itaque tu hinc emigra⁴!”

(Man hört die Tür gehen – quietschen?)

Theopropides:

St, st!

Tranio:

(tut, als ob er es nicht gehört hätte) Quid factum est?

Theopropides:

Porta sonavit⁵.

Tranio:

Est illud monstrum, de quo locutus sum. Fugiendum est!

Stimme aus dem Haus:

Heus⁶, Tranio!

Tranio:

(theatralisch) Noli me appellare! Nihil feci, non ego hanc portam pulsavi.

Theopropides:

Quid faciam?

Tranio:

Cave, ne respicias⁷, et fuge!

Theopropides:

(davonlaufend) O Hercules, te invoco⁸!

Tranio:

Et ego, o Hercules!

¹ hier: nur

² somnus, -i, m. = Schlaf

³ Hades, -is, m. = Hades, Gott der Unterwelt

⁴ emigro 1 = ausziehen

⁵ sono 1 = ein Geräusch machen

⁶ heu(s) = he! hallo!

⁷ respicio M, respexi, respectum = zurückschauen

⁸ invoco 1 = anrufen

9. Szene: Danista (Wucherer), Tranio, Theopropides

Danista:

Nullum annum tam malum vidi quam hunc. Nullum negotium¹ invenio.

Tranio:

Pecunia nulla mihi manet. Ecce etiam danista², qui nobis argentum dedit. Eum fugare³ debeo, priusquam senex revenit. (*sieht Theopropides zurückkommen*) Sed iam adest! (*er geht Th. entgegen*) Unde venis?

Theopropides:

Vidi illum hominem, a quo domum meam emi⁴.

Tranio:

Et quid dixit? Confitetur⁵ se hospitem necavisse?

Theopropides:

Minime, omnia negat.

Tranio:

Negat ille scelestus?!

Danista:

Ecce Tranium, servum Philolachetis, qui mihi pecuniam non reddunt.

(*Tranio will wegschleichen.*)

Theopropides:

Quo vadis?

Tranio:

Non abeo. (*beiseite:*) Quam miser sum ego! Sed danistam adire debeo. Salve!

Danista:

Tu quoque. Quid de pecunia mea?

Tranio:

Quomodo te habes? Valesne?

Danista:

Cur pecuniam mihi non datis?

¹ negotium, -i, n. = Geschäft

² danista, -ae, m. = Wucherer

³ fugo 1 = vertreiben

⁴ emo 3, emi, emptum = kaufen

⁵ confiteor 2, confessus sum = zugeben, bekennen

Tranio:

Noli clamare.

Danista:

Clamo, quod pecuniam meam peto.

Tranio:

Abi paululum¹ et reveni ad meridiem.

Danista:

Tum argentum obtinebo?

Tranio:

Nihil aliud scis quam de pecunia loqui?

Theopropides:

De quo argento agitur?

Tranio:

Nihil est. Potius² paululum, paululum Philolaches huic debet.

Theopropides:

Quantum est paululum?

Tranio:

Quadraginta³ minas⁴. Dic illi te pecuniam daturum esse, ita abibit.

Theopropides:

Quid de hoc argento factum est?

Tranio:

Domum quandam emit filius tuus. (*ist ihm gerade erst eingefallen*)

Theopropides:

Domum? Bene: Philolaches iam mercatur⁵ ut pater. Domum dixisti?

Tranio:

Ita, domum, quia in domo tua monstrum habitat!

Theopropides:

(*zum Wucherer:*) Reveni cras⁶, pecuniam obtinebis.

¹ paululum (Verkleinerungsform zu paulum) = ein (klein) wenig, ein bisschen

² potius = eher, (oder) vielmehr; *hier*: naja ...

³ quadraginta = 40

⁴ mina, -ae, f.: Gewichts- und Geldeinheit; entspricht in sehr vereinfachter Schätzung etwa 60 Euro

⁵ mercor 1 = handeln

⁶ cras = morgen

Danista:

Optime. (*Geht ab.*)

Theopropides:

Ubinam filius domum emit?

Tranio:

O di immortales!

Theopropides:

Cur non respondes?

Tranio:

De nomine illius cogito.

Theopropides:

Bene, cogita.

Tranio:

De ... de ...de vicino¹ hoc proximo emit domum filius tuus.

Theopropides:

Itaque eam spectare volo. Pulsa portam, Tranio!

Tranio:

Ecce autem perii. Feminae insunt². Rogare debeo.

Theopropides:

Roga, ego te hic exspecto.

Tranio:

Di te perdant, senex. Sed ecce: Simo ipse e domo venit. Cogitandum est, quid illi dicam.
(*geht abseits*)

10. Szene: Simo, Tranio, dann Theopropides

Simo:

Numquam melius comedi³ quam hodie. Sed postea uxor me in lectum⁴ vocavit. Minime, pro Iuppiter! Nunc scio, cur tam bonum prandium⁵ mihi dederit. Clam exii, sed illa me exspectat furiosa⁶.

¹ vicinus, -i, m. = Nachbar

² insum, -es, -esse, -fui = drinnen sein

³ comedo 3, comedi = essen

⁴ lectus, -i, m. = Bett

⁵ prandium, -i, n. = Mittagessen

⁶ furiosus 3 = wütend

Tranio:

Nihil boni ei sperandum est. Sed nunc scio, quid ei dicam. (*zu Simo*) Di te ament plurimum, Simo.

Simo:

Salvus sis, Tranio.

Tranio:

Quomodo vales?

Simo:

Non male. Sed vos male agitis in domo vestra, vino et cenae vos deditis.

Tranio:

Iam non, omnia haec finita sunt.

Simo:

Finita?

Tranio:

Dominus senex noster rediit. Sed noli ei dicere, quid fecerimus, quaeso. Nunc autem dominus me misit, ut te rogem, num domum tuam spectare liceat.

Simo:

Non eam vendo.

Tranio:

Hoc scio. Sed dominus pro uxore futura filii gynaeceum¹ et balinea² et porticum³ aedificare vult. Dicunt autem domum tuam optime aedificatam esse, itaque eam exemplum sumere vult.

Simo:

Puto domum meam pessime aedificatam, sed si eam spectare vult – licet.

Tranio:

Heus Theopropides! Spectare potes, quantum placet. Simo te exspectat. Sed dolet, quod domum vendidit. Noli de hac re loqui!

Simo:

Gaudeo te salvum revenisse, Theoprópidēs.

Theopropides:

Dei te ament.

¹ gynaeceum, -i, n. = Frauenwohnung, -gemach (im inneren Teil des Hauses)

² balinea, -orum, n.Pl. = Baderäume

³ porticus, -us, f. = Säulengang

Simo:

Domum videre vis – intra!

Tranio:

Videsne hanc porticum pulcherrimam?

Theopropides:

Verum est.

Simo:

Excusa me, ad forum eo, sed tu domum visita cum servo tuo!
Alle ab.

11. Szene: Phaniscus, Pinacium, Tranio, Theopropides

Phaniscus und Pinacium, Sklaven des Callidamates, vor der Tür

Pinacium:

Hic dominus noster Callidamates esse debet. Pulsemus ad portam! Nemo respondet?!
Theopropides und Tranio kommen aus dem Haus des Simo.

Tranio:

Placetne tibi domus?

Theopropides:

Ita, pulcherrima est.

Tranio:

Itaque bene fecimus, quod argentum a danista sumpsimus?

Theopropides:

Bene fecistis, omnia ei hodie reddam. Nunc autem abi ad villam rusticam¹ et filio nuntia me revenisse. Statim huc veniat.

Tranio:

Bene. (*zum Publikum*) Nunc per portam posteriorem² intrabo et omnia illis referam.

12. Szene: Phaniscus, Theopropides, Pinacium**Phaniscus:**

Nihil auditur de convivio³, ut antea!

Theopropides:

Quae illa res est? Quid illi homines quaerunt apud domum meam? Quid volunt? Quid intro spectant?

¹ villa rustica = Landhaus

² posterior, -is = hintere(r)

³ convivium, -i, n. = Gelage

Pinacium:

Pergam¹ pulsare portam. Tranio, aperi! Callidamatem nostrum quaerimus.

Theopropides:

Heu vos, pueri, quid hic agitis? Hic nemo habitat.

Phaniscus:

Quid dicis? Dominus noster inest et bibit. Eum quaerimus, ut domum eat.

Theopropides:

Puer, nemo hic habitat.

Phaniscus:

Philolaches adulescens non hic habitat? Plane erras, pater. Nam postquam pater eius abiit, cottidie amicos ad convivium invitare solet.

Theopropides:

Quid dicis?

Phaniscus:

Bibunt, amorem faciunt, musicam audiunt ...

Theopropides:

Quis hoc facit?

Phaniscus:

Philolaches, Theopropidis filius.

Theopropides:

Perii, si hoc verum est. Bene cogita, de quo loquaris!

Phaniscus:

Ita, de Philolachete loquor, qui Philematium pecunia patris liberavit.

Theopropides:

Philematium?

Phaniscus:

Ita, triginta² minis.

Theopropides:

Quid? Et tunc domum vicinam emit?

Phaniscus:

Hoc non dico. De domo vicina nihil scio.

¹ pergo 3, perrexi, perrectum = fortsetzen, weiter(hin) machen

² triginta = 30

Theopropides:

Ille patrem suum occidit!

Phaniscus:

Et cum illo iste pessimus servus Tranio. Mehercle patris miseret¹ ... si hoc sciret!
Pinacium klopft wieder – ohne Erfolg – die zwei ziehen ab.

13. Szene: Theopropides, Simo**Theopropides:**

Tot itinera feci, sed nunc: ubi sum??

Ah, ecce Simo. Quid agis tu?

Simo:

Domum eo ad cenam, sed te non invito.

Theopropides:

Minime. Sed dic mihi: filio meo domum tuam vendidisti?

Simo:

Quid somnias²?

Theopropides:

Filius meus domum tuam emit, nonne? Hoc dixit Tranio.

Simo:

Mihi quidem Tranio dixit aliud: te domum meam exemplum videre velle, ut eam in aedificando imiteris³.

Theopropides:

Vae mihi, perii! (*Die Luft bleibt ihm weg.*) Loqui non possum.

Simo:

Numquid Tranio turbavit⁴?

Theopropides:

(*besinnt sich*) Veni mecum, quaeso, ut servi tui mihi auxilio veniant. Omnia tibi narrabo.

Simo:

Fiat.

Beide ab in Simos Haus.

¹ Mehercle patris miseret = Mir tut der Vater leid.

² somnio 1 = träumen

³ imitor 1 = nachmachen, nachbilden

⁴ turbo 1 = durcheinander bringen, Verwirrung stiften, etwas anstellen

14. Szene: Tranio, Theopropides, Sklaven des Simo

Tranio:

Amicos liberavi, sed postea illi me amiserunt¹. Nunc maxime timendum est, ne senex iam omnia intellexerit. Ah, ecce illum! (*versteckt sich*)

Theopropides

Zu den Sklaven:

Manete hic post portam. Cum vos vocavero, statim accedite et illum malum comprehendite.

Tranio:

Ita est. Omnia intellexit. Nunc prudenter agendum est.

Theopropides:

Nunc prudenter agendum est, nam non statim eum accusabo.

Tranio:

Salve, Theopropides.

Theopropides:

Tranio, salve. Quid agis?

Tranio:

Philolaches iam venit. Mox aderit.

Theopropides:

Tranio, vicinus noster homo pessimus est.

Tranio:

Quidum²?

Er nähert sich schrittweise dem Altar.

Theopropides:

Negat se domum vendidisse.

Tranio:

Non tibi credo.

Theopropides:

Servos suos mihi mittit, ut eos interrogem.

Tranio:

Ad tribunal³ vocandus est.

Läuft zum Altar.

¹ amitto 3, -misi, -misum = wegschicken

² quidum = wie das? inwiefern?

³ tribúnal, tribunális, n. = Gericht

Theopropides:

Servos vocabo.

Tranio:

Certe, voca.

Springt auf den Altar.

Theopropides:

Quid facis?

Tranio:

Occupo aram¹, ne servi huc fugiant.

Theopropides:

Surge!

Tranio:

Minime!

Theopropides:

(*zornig*) Me fefellisti², pessime! Nam omnia facinora vestra cognovi.

Tranio:

Specta! Ecce amicum filii, Callidamatem! Illo praesente³ mecum agas.

15. Szene: Callidamates, Theopropides, Tranio; später Philolaches, Philematium, Delphium

Callidamates:

Cum satis dormivi, Philolaches mihi dixit patrem revenisse. Sed eum salutare non audet.

Amici me miserunt, ut pacem peterem. Atque ecce eum, optime!

Salve, Theopropides, gaudeo te revenisse. Visne in domo mea hodie cenare?

Theopropides:

Callidamates, dei te ament. De cena ago gratiam.

Callidamates

(*zu Tranio*) Quid tu in ara facis?

Tranio:

Ille me terret.

(*zu Theopropides*) Nunc dicas, cuius rei me accuses.

¹ ara, -ae, f. = Altar

² fallo 3, fefelli, deceptum = täuschen

³ praesens, -ntis = anwesend

Theopropides:

Filium meum corrupisti.

Tranio:

Puellam liberavit, argentum a danista sumpsit, argentum consumpsit – numquid aliud fecit nisi quod faciunt optimis familiis nati?

Theopropides:

Cavendum mihi est, nam callidus¹ es.

Callidamates:

Sine me iudicare, quaeso.

Theopropides:

Fiat.

Callidamates:

Ego amicus optimus filii tui sum, ut scis. Eum pudet² te adire, sed ego te obsecro: ignosce³ stultitiae⁴ et adolescentiae⁵ eius. Partem pecuniae ego dabo.

Theopropides

(halb versöhnt) Pudetne eum?

Callidamates:

Pudet. Sed ecce eum!

Philolaches kommt und schiebt Philematium vor sich her. Sie fällt auf die Knie und umfasst die Knie des Vaters, der von ihr entzückt ist.

Theopropides:

(verunsichert) Surge, puella.

Philematium:

Ignosce nobis, pater optime.

Theopropides:

Hanc liberavisti, mi fili?

Philolaches:

Ita, hanc liberavi, mi pater. Ignosce mihi.

Theopropides:

Mi fili, optime egisti. *(umarmt ihn)* Statim architectum⁶ vocate, ut gynaeceum uxori tuae aedificet!

¹ callidus 3 = schlau

² eum pudet = er schämt sich, traut sich nicht

³ ignosco 3, ignovi, ignotum = verzeihen

⁴ stultitia, -ae, f. = Dummheit

⁵ adolescentia = Jugend

⁶ architectus, -i, m. = Architekt, Baumeister

Tranio:

Sed quid de me?

Theopropides:

Necabo te sine dubio!

Tranio:

Etiam si me pudet?

Theopropides:

Te necabimus, pessime!

Callidamates:

Ei quoque ignosce, te obsecro.

Theopropides:

Sine me, nimis¹ malus est.

Callidamates:

Quaeso, ignosce!

Delphium kommt dazu.

alle:

Quaesumus, ignosce!

Tranio:

Noli curare², domine, iam cras aliud facinus committam, quod punire poteris.

Callidamates:

Exoro³ te.

Alle:

Exoramus te.

Theopropides:

Age⁴ abi, abi impūne⁵! (*Tranio kniet vor ihm.*) Et huic habe gratiam! –
Tranio kniet vor Callidamates.

Theopropides:

Spectatores⁶, fabula est acta, domum ite, sed antea applaúдите⁷!

¹ nimis = (all)zu

² noli curare! = mach dir keine Sorgen, tu dir nichts an

³ exoro 1 = anflehen

⁴ age: *Verstärkung des Imperativs, ungefähr*: na los, ... schon!

⁵ impūne = ohne Strafe

⁶ spectator, -is, m. = Zuschauer

⁷ applaudo 3, applausi, -sum = applaudieren, Beifall klatschen